

RIKSADVOKATEN

Justisdepartementet
Lovavdelingen
Postboks 8005 Dep
0030 OSLO

Sendes også pr. e-post

REF.:

VÅR REF.:

Ra 10-15 IFO/jaa
591.1-1

DATO:

23.02.10

FORSLAG TIL ENDRINGER I DOMSTOLLOVENS REGLER OM UTVALG OG UTTAKING AV LEGDOMMERE MV. – HØRING

Det vises til departementets høringsbrev av 8. januar 2010.

I sitt notat har Domstoladministrasjonen gjort nøye rede for behovet og formålet med de foreslåtte endringene i domstoloven kap. 4 og 5.

Riksadvokaten slutter seg til forslagene som utvilsomt vil bidra til et smidigere system og derved en mer effektiv saksavvikling i domstolene, ikke minst når det gjelder straffesaker.

En har ellers ingen merknader til enkelthetene eller de konkrete justeringene som foreslås.

På bakgrunn av Høyesteretts dom av 22. desember 2009 tok riksadvokaten i brev av 6. januar 2010 til departementet opp spørsmålet om endring av straffeloven § 71 nr. 5. Brevet m/bilag vedlegges for enkel referanse. En antar at departementet vil vurdere om det er naturlig å ta denne saken opp sammen med de lovendringene som nå er under behandling, eller om den bør tas opp som egen sak, eller sammen med fremtidige endringer i domstoloven.

Knut H. Kallerud
ass. riksadvokat

Ingunn Fossgård
førstestatsadvokat

RIKSADVOKATEN

Justisdepartementet, Lovavdelingen
Postboks 8005 Dep
0030 OSLO

REF.:

VÅR REF.:

10321323 3807/09-63

DATO:

6. januar 2010

DOK.NR.

12

UTELUKKELSE FRA VALG TIL LEKDOMMERUTVALGENE FOR PERSONER MED BEGRENSET POLITIMYNDIGHET

Høyesterett behandlet før jul i fjor en sak hvor spørsmålet var om personer med begrenset politimyndighet er utelukket fra valg til lagrette- og meddommerutvalgene etter domstoloven § 71 nr. 5. Som det fremgår av vedlagte dom av 22. desember 2009, kom Høyesterett til at personer med slik myndighet er utelukket fra valg. Domstoladministrasjonen er orientert om avgjørelsen, slik det fremgår av vedlagte kopi av brev herfra av 23. desember 2009.

Domstoloven § 71 nr. 5 utelukker "ansatte (...) i politiet" fra valg. En stor andel av dem som er tildelt begrenset politimyndighet er ikke formelt ansatt i politiet, og de vil ikke fremstå som utelukket fra valg etter en naturlig språklig forståelse av ordlyden slik bestemmelsen i dag lyder. Spørsmålet om de er valgbare som lekdommere er ikke berørt i forarbeidene til domstoloven eller politiloven eller i departementets rundskriv om valg av lekdommere (rundskriv G-1999/50). Etter riksadvoakaten syn vil det være en fordel å endre lovteksten slik at det – i tråd med Høyesteretts avgjørelse – fremgår med tydelighet at personer med begrenset politimyndighet ikke er valgbare.

Som det fremgår av dommen, ble saken behandlet etter ankereglene, selv om anken gjaldt en rettskraftig dom. Ved oversendelse av anken til Høyesterett argumenterte riksadvoakaten for at denne burde avvises. Hvis samme saksbehandlingsfeil påberopes i forhold til andre rettskraftige dommer som ikke er av helt ny dato, vil påtalemyndigheten likefullt anføre at det korrekte rettsmiddelet må være begjæring om gjenåpning etter straffeprosessloven § 390 idet dette synspunktet nå synes å ha støtte i dommen, jf avsnittene 10-11. Statsadvokatene og politimestrene er orientert om dette standpunktet ved brev av i dag, hvor det også er gitt uttrykk for at det må kreves mer enn tildelt begrenset politimyndighet for å anse at feilen kan ha hatt betydning for dommen. Det vises til brevet, som følger vedlagt i kopi.

Tor-Aksel Busch

Anne Grøstad
førstestatsadvokat

Vedlegg
Gjenpart: Domstolsadministrasjonen

JAA013

RIKSADVOKATEN

Domstoladministrasjonen
Dronningens gate 2
7485 TRONDHEIM

REF.:

VÅR REF.:

10321323 3807/09-63

DATO:

23. desember 2009

DOK.NR.

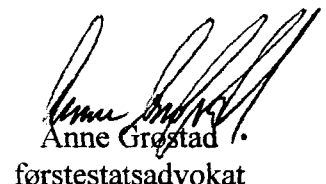
10

UTELUKKELSE FRA VALG TIL LEKDOMMERUTVALGENE FOR PERSONER MED BEGRENSET POLITIMYNDIGHET

Vedlagt oversendes Høyesteretts dom av 22. desember 2009, mottatt i dag pr telefaks. Som det fremgår av dommen, særlig avsnittene 22-23, er personer som har begrenset politimyndighet utelukket fra valg til lagrette- og meddommerutvalgene, jf domstoloven § 71 nr. 5. Riksadvokaten antar at personer med begrenset politimyndighet umiddelbart bør slettes fra utvalgene, jf § 76 første ledd, og at de utelukkes ved fremtidige valg.

Begrenset politimyndighet tildeles i de fleste tilfeller av politimestrene i medhold av politiloven § 20 tredje ledd. Det finnes som kjent ingen sentral oversikt over personer med slik politimyndighet, men Domstoladministrasjonen skal de siste ukene ha mottatt opplysninger over hvem som har fått dette tildelt fra samtlige politidistrikter, med unntak av Asker og Bærum politidistrikt. Videre vil Kripos' liste over personer som har fått utstedt legitimasjon for begrenset politimyndighet kunne gi en oversikt. Formentlig vil Politidirektoratet kunne være behjelpelige med å fremskaffe eventuelle ytterligere opplysninger. I tillegg til de personene som er tildelt begrenset politimyndighet av politimestrene, finnes det noen få grupper som i særlover er tildelt slik myndighet i kraft av sine stillinger, jf kystvaktloven av 13. juni 1997 nr. 42 § 21, lov om militær politimyndighet av 20. mai 1988 nr 33 §§ 1-3 og militærnekerloven av 19. mars 1965 nr. 3 § 23. De vil heller ikke være valgbare etter domstoloven § 71 nr. 5.

Tor-Aksel Busch

Anne Grøstad
førstestatsadvokat

Vedlegg

Gjenpart, vedlagt kopi av dommen: Politidirektoratet

AMO015

Postadresse:
Postboks 8002 Dep
0030 OSLO

Kontoradresse:
Stortorget 2
0155 OSLO

Telefon:
22 47 78 50

Telefaks:
22 33 31 12

RIKSADVOKATEN

Samtlige statsadvokater og politimestre

REF.:

VÅR REF.:

10321323 3807/09-63

DATO:

6. januar 2010

DOK.NR.

11

UTELUKKELSE FRA VALG TIL LEKDOMMERUTVALGENE FOR PERSONER MED BEGRENSET POLITIMYNDIGHET

Høyesterett har behandlet en sak hvor spørsmålet var om personer med begrenset politimyndighet er utelukket fra valg til lagrette- og meddommerutvalgene etter domstoloven § 71 nr. 5. Som det fremgår av vedlagte dom av 22. desember 2009, kom Høyesterett til at personer med slik myndighet er utelukket fra valg.

Domstoladministrasjonen er orientert om avgjørelsen og det er anmodet om at personer med begrenset politimyndighet slettes fra utvalgene, jf domstoloven § 76 første ledd.

Som det fremgår av dommen, ble saken behandlet etter ankereglene, selv om den påankede dommen var rettskraftig.¹ Riksadvokaten anførte forgyeves ved oversendelsen til Høyesterett at det korrekte rettsmiddelet måtte være begjæring om gjenåpning etter straffeprosessloven § 390. Høyesteretts ankeutvalg ga oppreisning for fristoversittelsen etter § 318 første ledd bokstav a og tillot anken fremmet. Under ankeforhandlingen tok påtalemyndigheten opp spørsmålet om hva som bør være korrekt rettsmiddel mot rettskraftige dommer og ga uttrykk for at rettsmiddelet mot dommer som ikke er av nyere dato bør være gjenåpning, og ikke anke. Det synes som Høyesterett sluttet seg til dette, jf dommens avsnitt 10-11.

Dersom en domfelt nå anfører at en *rettskraftig dom* som ikke er av helt ny dato ble avsagt av en rett hvor en lekdommer hadde begrenset politimyndighet, er det korrekte rettsmiddelet etter riksadvokatens syn *begjæring om gjenåpning etter straffeprosessloven § 390*. Mottar påtalemyndigheten en slik anke, skal det gis uttrykk for dette standpunktet ved oversendelsen til ankeinstansen og med henvisning til dommens avsnitt 10-11.

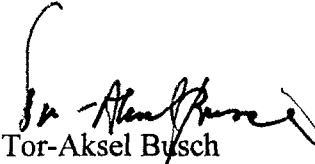
¹ Skyldspørsmålet, som ble avgjort av tingretten i januar 2009, ble rettskraftig avgjort ved lagmannsrettens beslutning av 12. februar 2009 om å fremme domfeltes anke over straffutmålingen og nekte anken for øvrig fremmet. Lagmannsrettens dom av 30. mars 2009 ble rettskraftig 16. april 2009. Domfelte påanket dommen 17. september 2009. Det var noe uklart når domfelte ble kjent med saksbehandlingsfeilen, men i mangel av andre opplysninger antok riksadvokaten at han ble orientert 3. september, slik at anken ble inngitt innen to uker etter at han ble gjort kjent med feilen, jf straffeprosessloven § 318 første ledd annet punktum.

JAA013

Lekdommeren må utvilsomt ha hatt begrenset politimyndighet på tidspunktet for sakens behandling for å være utelukket fra valg etter domstoloven § 71 nr. 5; politimyndighet på et tidligere (eller senere) tidspunkt medfører ikke utelukkelse.²

Vilkåret for gjenåpning pga saksbehandlingsfeil er som kjent at feilen gir ”grunn til å anta at dette kan ha hatt betydning for avgjørelsen”, jf straffeprosessloven § 390. Etter riksadvokatens syn må det kreves mer enn at vedkommende er tildelt begrenset politimyndighet for å beslutte gjenåpning etter denne bestemmelse.

Inntil videre bes det om at riksadvokaten orienteres om eventuelle begjæringer om gjenåpning eller anke som blir fremsatt med anførsel om at en lekdommer hadde begrenset politimyndighet.

Tor-Aksel Busch

Anne Grøstad
førstestatsadvokat

Vedlegg

Gjenpart: 1) Justisdepartementet, lovavdelingen
2) Domstoladministrasjonen

² Jf Rt. 1992 s. 1497, som gjaldt spørsmål om valgbarhet for et lagrettemedlem som ca tre år tidligere hadde sluttet som polititjenestemann. Høyesterett la til grunn at vedkommende blir valgbar som lekdommer når stillingstilknytningen opphører, enten det skyldes oppnådd pensjonsalder eller ved overgang til annen stilling.

NORGES HØYESTERETT

Den 22. desember 2009 avsa Høyesterett dom i

HR-2009-02405-A, (sak nr. 2009/1690), straffesak, anke over dom,

[Redacted]

(advokat Berit Reiss-Andersen)

mot

Den offentlige påtalemyndighet

(førstestatsadvokat Anne Grøstad)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Webster**: Saken gjelder spørsmålet om tingrettens og lagmannsrettens dommer i en straffesak må oppheves fordi en av meddommerne i tingretten hadde begrenset politimyndighet, jf. domstoloven § 71 nr. 5.
- (2) [Redacted] ble ved Nedre Telemark tingretts dom 7. januar 2009 dømt til fengsel i 60 dager for legemsfornærmelse med skadefølge og for i beruset tilstand å ha forstyrret den alminnelige fred og orden.
- (3) [Redacted] anket til Agder lagmannsrett over bevisbedømmelsen og lovanvendelsen under skyldspørsmålet, saksbehandlingen og straffutmålingen. Bare anken over straffutmålingen ble henvist til behandling, og i dom 30. mars 2009 endret lagmannsretten straffen til fengsel i 45 dager.
- (4) Dommen ble forkynt for [Redacted] 2. april 2009. Ankefristen utløp 16. april 2009.
- (5) I brev 31. august 2009 fra Nedre Telemark tingrett til [Redacted] forsvarer ble det opplyst at retten var blitt oppmerksom på at Tom Warelius, som var meddommer ved behandling av saken i tingretten, var utelukket fra å være meddommer fordi han hadde begrenset

politimyndighet i kraft av å være oppsynsmann, jf. domstoloven § 71 nr. 5.
Saksbehandlingsfeilen representerte etter tingrettens syn en absolutt opphevelsesgrunn, jf. straffeprosessloven § 343 annet ledd nr. 3.

- (6) ██████████ påbegynte soningen den 1. september 2009. På bakgrunn av tingrettens brev ble påtalemyndighetens fullbyrdelsesordre trukket tilbake den 3. september 2009, og soningen ble avbrutt.
- (7) Den 17. september 2009 anket ██████████ til Høyesterett. Anken gjaldt saksbehandlingen med påstand om at både lagmannsrettens og tingrettens dom oppheves.
- (8) Ankeutvalget ga dispensasjon for oversittelse av ankefristen, jf. straffeprosessloven § 318 første ledd bokstav a, og anken ble tillatt fremmet ved ankeutvalgets beslutning 2. november 2009.
- (9) *Jeg er kommet til at anken må tas til følge.*
- (10) Før jeg går inn på spørsmålet om tingretten var lovlig sammensatt, vil jeg på bakgrunn av oppfordring fra aktor kommentere forholdet mellom dispensasjon for oversittelse av ankefristen etter straffeprosessloven § 318 første ledd bokstav a og gjenåpning etter § 390. Aktor har påpekt at det i saker av denne typen vil være av betydning om det gis dispensasjon etter § 318 første ledd bokstav a eller om saken blir gjenåpnet etter § 390, fordi gjenåpning etter § 390 bare skal skje der det er grunn til å anta at det kan ha hatt betydning for avgjørelsen at en som ikke skulle vært dommer, har deltatt i behandlingen.
- (11) Etter mitt syn må hovedregelen når dommen har blitt rettskraftig, være vurdering etter reglene om gjenåpning i straffeprosessloven § 390. Bare der det dreier seg om relativt korte oversittelser av ankefristen vil det være naturlig å bruke bestemmelsen i straffeprosessloven § 318 første ledd bokstav a. I dette tilfellet har Høyesteretts ankeutvalg gitt dispensasjon, og denne beslutningen kan Høyesterett ikke overprøve. Jeg går derfor ikke nærmere inn på hvordan bruken av de to alternative rettsmidlene skal avgrenses.
- (12) Jeg går så over til spørsmålet om det utgjorde en saksbehandlingsfeil at Warelius gjorde tjeneste som meddommer.
- (13) Spørsmålet skal vurderes etter domstoloven § 71 nr. 5, som lyder:
- ”Utelukket fra valg på grunn av stilling er:
(...)
5. ansatte ved påtalemyndigheten, i politiet og kriminalomsorgen.”
- (14) Meddommer Warelius var ikke ansatt i politiet, men var tildelt begrenset politimyndighet for jakt, fiske og naturoppsyn i medhold av politiloven § 20 tredje ledd. Oppsynsoppdraget ble utført på fritiden, og han mottok ikke lønn eller annen økonomisk kompensasjon fra politiet. Aktor har anført at han derfor faller utenfor ordlyden i domstoloven § 71 nr. 5.
- (15) Etter min oppfatning er det ikke et vilkår at en person er *ansatt* for å komme inn under bestemmelsen. Dette følger av lovhistorien. Opprinnelig fantes bestemmelsen i straffeprosessloven av 1887 § 37, hvor det het:

” Til Lagrettemænd og Domsmand kan ikke vælges:

(...)

6. De ved Paatalemyndigheden og Politiet ansatte Tjenestemænd.”

- (16) Ved vedtakelsen av domstolloven ble bestemmelsen flyttet til domstolloven § 66, og begrepet ”ansatt” gikk ut av ordlyden:

”Utelukket fra valg er:

(...)

5. tjenestemenn ved påtalemyndigheten, politiet og fengslene.”

- (17) Ved lovendring i 2007 fikk bestemmelsen sin nåværende ordlyd og ble flyttet til § 71 nr. 5. Bakgrunnen for at ordet ”ansatte” kom inn igjen, fremgår av Lekdommerutvalgets utredning NOU 2002: 11 Dømmes av likemenn side 55. Det var usikkert om *funksjonærene* som arbeidet i påtalemyndigheten, politiet og fengslene, var omfattet av unntaket i § 66 nr. 5. Lekdommerutvalget mente at også denne kategorien burde omfattes av unntaket, og gikk inn for å markere dette ved å sette inn ordet ”ansatte”. Det var med andre ord ikke meningen å innføre en ny begrensning i domstolloven § 71 nr. 5. Tvert imot ble unntaket fra valgbarhet som meddommer utvidet. Problemstillingen om personer med begrenset politimyndighet er ikke berørt i utredningen.

- (18) Departementet støttet utvalgets syn, selv om det påpekes at utvalgets forslag går langt, jf. Ot.prp. nr. 22 (2006–2007) side 52:

”Utvalgets forslag går langt i å utelukke mange fra valg til utvalgene av lagrettemedlemmer, meddommere og skjønnsmedlemmer. Særlig gjelder dette forslaget om at også ansatte i Justisdepartementet, Domstoladministrasjonen og Politidirektoratet, og dessuten studenter og ansatte ved Politihøgskolen og Fengselsskolen, skal være utelukket. (...) Samtidig mener departementet at det er særdeles viktig at domstolene ikke bare er, men også oppfattes som, uavhengige av andre statlige myndigheter. Ikke minst gjelder dette i en tid med organisatorisk kompleksitet, der det kan være vanskeligere enn før å se « hvem som er hvem ». Hensynet til domstolenes uavhengighet, og til at befolkningen skal ha tillit til uavhengigheten, veier etter departementets mening så tungt at det er riktig å gå så langt som utvalget har foreslått.”

- (19) Departementets uttalelse viser etter min mening at det ikke er grunnlag for å tolke domstolloven § 71 nr. 5 snevert – bestemmelsen går langt og det har vært tilsiktet. Personer med begrenset politimyndighet er ikke omtalt, men de hensynene som er fremhevet, kan likevel gi veiledning for hvor grensen skal trekkes i forhold til denne gruppen.
- (20) I Rt. 1971 side 1350 ble en fellende byrettsdom i en promillesak opphevet etter den tidligere bestemmelsen i domstolloven § 66, fordi den ene meddommeren var sersjant i militærpolitiet. Som et ledd i argumentasjonen viser Høyesterett til en skrivelse fra Justisdepartementet fra 1905 hvor det var ”antatt at tjenestemenn ved fiskerioppsyn og skogoppsyn måtte likestilles med tjenestemenn i politiet”.
- (21) Aktor har fremholdt at så langt det har vært mulig å bringe på det rene, hadde de tjenestemennene som omhandles i Justisdepartementets skrivelse fra 1905, generell politi- og påtalemyndighet innenfor sitt område, og de hadde derfor en langt mer vidtgående myndighet enn det som er tilfelle for personer med begrenset politimyndighet etter dagens

ordning. Imidlertid er også dagens ordning slik at den begrensede politimyndigheten er saklig og/eller stedlig begrenset, men omfatter alle politiets beføyelser, jf. Ragnar L. Auglend mfl., Politirett, side 321 følgende. Selv om Rt. 1971 side 1350 gjelder oppsynsmenn med vidtgående myndighet, følger det av avgjørelsen at § 71 nr. 5 omfatter andre personer med politimyndighet enn polititjenestemennene, jf. også Anders Bøhn, Domstoloven – kommentarutgave, side 178–179.

- (22) Det som etter min mening må være avgjørende i denne saken, er hva hensynene bak § 71 nr. 5 tilsier. Som nevnt er bakgrunnen for reglene om utelukkelse på grunn av stilling at domstolene skal være uavhengige av de øvrige statsmaktene, jf. Ot.prp. nr. 22 (2006–2007) side 51 og NOU 2002: 11 side 54. Ved at en person får begrenset politimyndighet, skapes det et tilknytningsforhold mellom personen og politiet. Myndigheten utøves under politimesterens kommando, instruksjon og kontroll, jf. Auglend mfl., Politirett, side 324. Dette tilsier at en person med begrenset politimyndighet ikke bør være valgbar etter domstoloven § 71 nr. 5.
- (23) På denne bakgrunn er konklusjonen at tingretten var ulovlig besatt. Lagmannsrettsdommen bygger på tingrettens rettskraftige avgjørelse av skyldspørsmålet. Feilen ved tingrettens dom smitter da over på lagmannsrettens dom. Begge dommene med hovedforhandlinger må dermed oppheves, jf. straffeprosessloven § 343 annet ledd nr. 3.
- (24) Jeg stemmer for denne

D O M:

Tingrettens og lagmannsrettens dommer med hovedforhandlinger oppheves.

- (25) Dommer **Tønder:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (26) Dommer **Endresen:** Likeså.
- (27) Kst. dommer **Sverdrup:** Likeså.
- (28) Dommer **Skoghøy:** Likeså.
- (29) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

Tingrettens og lagmannsrettens dommer med hovedforhandlinger oppheves.

Riktig utskrift bekreftes:

Bør E. Hild-Hansen

